

Кучма О.Л.

*доктор юридичних наук, доцент
професор кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ДО ПИТАННЯ ПРО СУБ'ЄКТІВ, ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЗА ЗАПОДІЯНІ У ДТП ЗБИТКИ

Для особи, яка зазнала шкоди внаслідок дорожньо-транспортної пригоди (далі - ДТП), важливо визначити коло осіб, які є відповідальними за шкоду, крім страхової компанії винуватця ДТП, адже страховий поліс покриває не всі види збитків та має ліміт страхової суми, може містити франшизу тощо.

Власність зобов'язує. Статтею 1187 Цивільного кодексу України визначено, що шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку. Особа, яка неправомірно заволоділа транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, завдала шкоди діяльністю щодо його використання, зберігання або утримання, зобов'язана відшкодувати її на загальних підставах [1]. Таким чином, законодавець зняв відповідальність з власника за шкоду, заподіяну його транспортним засобом (далі – ТЗ), якщо власник не передавав ТЗ іншій особі, проте, якщо власник передав свій ТЗ іншій особі, то чи перестає він бути відповідальним за своє майно перед третіми особами, незважаючи на те, сам заподіяв шкоди чи інша особа, якій власник своє майно передав.

На практиці виникає питання, до кого саме з двох суб'єктів-відповідальних (власника чи особи, яка на законних підставах керувала ТЗ)

потерпілий має право пред'являти вимогу по стягненню збитків (за мінусом частини збитків, які підлягають відшкодуванню страховою компанією).

Верховний Суд визначив наступне: «...Якщо особа під час керування транспортним засобом має посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії і реєстраційний документ на транспортний засіб, переданий їй власником або іншою особою, яка на законній підставі використовує такий транспортний засіб, то саме ця особа буде нести відповідальність за завдання шкоди (пункт 2.2 Правил дорожнього руху України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року N 1306)» [2].

Дана позиція Верховного Суду не враховує ситуації, коли водій з місця пригоди втік, власник має алібі, стверджує, що не знає, хто був за кермом та відмовляється звертатися до поліції із заявою про викрадення ТЗ. Доречно у таких випадках не знімати відповідальності із власника за шкоду, завдану його майном, який після відшкодування потерпілому збитку, зможе звернутися із регресною вимогою до винуватця ДТП, якщо такий буде встановлений.

На відміну від попереднього прикладу, потребує переосмислення дискусійна норма у Законі України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (далі - Закон) в частині визначення суб'єкта- відповідального, до якого може бути пред'явлено регресну вимогу.

Так, статтею 38 Закону передбачено право страховика, який виплатив страхове відшкодування, пред'явити регресну вимогу до страхувальника чи водія забезпеченого ТЗ, який спричинив ДТП за наявності умов, визначених даною статтею [3]. Ця норма є дискусійною, оскільки страхувальник до ТЗ як майна може не мати жодного відношення. Відповідно до статті 1 Закону страхувальниками є юридичні особи та дієздатні громадяни, що уклали із страховиками договори обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю, майну третіх осіб під час експлуатації наземного транспортного засобу [3].

Як бачимо, для страхувальника бути власником чи мати юридичний зв'язок із ТЗ не обов'язково. По суті, страхувальником є особа яка придбала поліс можливо не на свій ТЗ і можливо жодного разу не буде за кермом ТЗ. І якщо у Цивільному кодексі України власність зобов'язує, то у Законі поліс зобов'язує, що не зовсім логічно, оскільки при такій правовій конструкції, страховик не може пред'явити регресного позову до власника ТЗ, якщо він не перебував в одному з двох статусів (страхувальника чи водія, який спричинив ДТП).

Доцільно у цивільному законодавстві мати однаковий підхід до визначення кола осіб, відповідальних за заподіяні внаслідок ДТП збитки та у підпункті 38.1.1 пункту 38.1 статті 38 Закону замінити слово "страхувальник" на слово "власник" і уточнити словосполученням "на вибір страховика".

Література:

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 19.04.2021)
2. Постанова від 03 жовтня 2018 року справа №760/15471/15 –ц / Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94404053> (дата звернення 19.04.2021)
3. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України : від 01.07.2004 № 1961-IV : URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1961-15/page> (дата звернення 19.04.2021)